

Nr 19

Utlåtande i anledning av väckta motioner angående möjligheterna att bereda åldringar ökad sysselsättning.

I de till allmänna beredningsutskottet hänvisade motionerna I: 186 av herr *Billman* och II: 218 av herr *Broberg m. fl.* hemställes, att riksdagen i skrivelse till regeringen framhåller lämpligheten av att den kommitté som sysslar med frågan om åldringsvården får i uppdrag att särskilt utreda möjligheterna av att bereda åldringar ökad sysselsättning.

I motionerna framhålles att såväl arbetsmarknadspolitiska som humanitära och skattepolitiska motiv talar för en utredning. Åldringarna utgör sålunda en viss arbetskraftsreserv, som kan avlasta de yngre, produktiva åldrarna. I samhällsekoniskt avseende kan åldringarnas insatser bli betydande. Vidare konstateras bl. a. att för många personer, som uppnår pensionsåldern och därvid avkopplas från arbete, detta avkopplande innebär ett starkt deprimerande moment. Åldringarnas intresse för förvärsarbete skulle även kunna ökas genom ändrad skattelagstiftning.

Beträffande motiveringen i övrigt får utskottet hänvisa till motion II: 218.

Utskottet har inhämtat yttrande över motionerna från arbetsmarknadsstyrelsen samt berett Sveriges Folkpensionärers Riksorganisation och Sveriges Folkpensionärers Riksförbund tillfälle att inkomma med yttrande.

Arbetsmarknadsstyrelsen anför:

I sina anslagsäskanden för budgetåret 1963/64 har arbetsmarknadsstyrelsen inledningsvis bl. a. framhållit, att den äldre, pensionerade arbetskraften utgör den till omfattningen största, outnyttjade eller endast delvis utnyttjade arbetskraftsresursen näst efter de gifta kvinnorna.

De speciella sysselsättningsbehoven av terapeutisk natur, som föreligger inom åldringsvården, torde ingå i det utredningsuppdrag, som redan åvilar socialpolitiska kommittén. Frågans arbetsmarknadspolitiska aspekt synes närmast böra ankomma på arbetsmarknadsutredningen, som enligt sina direktiv (Riksdagsberättelsen år 1961, sid. 126) har att uppmärksamma bl. a. de äldres speciella arbetsmarknadsproblem. Givet är att arbetsmarknadsstyrelsen fortlöpande har att ägna uppmärksamhet åt frågan om den äldre arbetskraftens sysselsättning, och styrelsen har i olika sammanhang uppdragit åt länsarbetsnämnder och arbetsförmedlingar att i sin verksamhet söka tillgodose behovet av arbete och utkomst åt denna arbetskraft.

Frågans skattepolitiska aspekt ligger utom arbetsmarknadsstyrelsens kompetensområde; från styrelsens sida kan emellertid konstateras, att socialministerns i interpellationssvar den 11 december 1962 i Andra kammaren aviserade och i innevarande års statsverksproposition (bilaga 7, sid.

31) framförda förslag om ändring i inkomstprövningsreglerna för kommunalt bostadstillägg är ägnat att verka i motionens syfte.

Sveriges Folkpensionärers Riksorganisation framhåller att ett betänkande vid årsskiftet överlämnats till vederbörande departement rörande framtida åldringsvård och att därutöver pågår en bearbetning av ett digert material, vilket införskaffats av socialpolitiska kommittén, som beräknar kunna överlämna detta under våren 1963. År 1961 uppvaktades arbetsmarknadens parter varvid framfördes samma önskemål som i motionerna. Resultatet av uppvaktningen blev att Landsorganisationen och Svenska Arbetsgivareföreningen i cirkulär till anslutna organisationer och företag uppmanat dem att medverka till den äldre arbetskraftens kvarblivande på arbetsplatsen efter 67 års ålder.

Organisationen anför vidare:

Arbetsmarknadsverket har i samma syfte intensifierat sin verksamhet inom förmedlingsområdet. Detta gäller den allmänna arbetsmarknaden. I den mån motionärerna syftar till »åldringar i allmän tjänst» är beteckningen högst missvisande. Stats- och kommunalt anställda erhåller pension liksom många privatanställda tjänstemän vid en ålder, som är betydligt lägre än »åldringens». I den mån inte sjukdom påkallat tidigare pensionering äro dessa i full vigör och äro väl i allmänhet i arbete inom skilda verksamhetsområden. Om man således med åldring menar person vid minst 67 års ålder, är området mera ömtåligt, då man inte klart kan gå ut ifrån att fysiska förutsättningar föreligger generellt. I Riksorganisationens framställning till arbetsmarknadens parter har krävts, att varje 67-åring skall erbjudas att stanna kvar under de förutsättningar som fortsatt arbete erbjuder och därmed ställas inför valet att själv avgöra fortsatt arbete eller ej. Genom ett personligt ställningstagande försvinner allt tal om att man är »utkastad» efter livslångt arbete, med de psykologiska verkningar som äro kända men också förstörade.

Om dessa av Riksorganisationen angivna riktlinjer för »åldringens» bibehållande i arbetslivet kan vinna förståelse från företagare och fackligt organiserade, har mycket vunnits. Fördomar och vanföreställningar om »åldringen» måste försvinna ur den produktiva människans tänkesätt. Uppllysning och utveckling kommer här att medverka inte minst genom den moderna typ av »åldring», som ATP-pensionen skapar.

Beträffande frågan om »en lämpligt utformad skattelagstiftning för åldringar» få vi erinra om att Riksorganisationens krav i denna del är behovsprövningens slopande för hustru- och bostadstillägg samt skattefrihet inte enbart för pensionärer utan för alla låga inkomsttagare till ett belopp, som i dagens läge kan beräknas till kronor 6 000 för ensamstående och kronor 9 000 för äkta makar. Det förväntas att skatteberedningen kommer att föreslå en lösning i denna vitala fråga.

Sammanfattningsvis vill Riksorganisationen framhålla att motionärernas krav på ytterligare utredning ej kan anses påkallat, med hänsyn till att betydande utredningsarbete pågår och är i det närmaste slutfört, varför motionen ej bör föranleda någon åtgärd.

Sveriges Folkpensionärers Riksförbund anför bl. a.:

I första hand gäller det givetvis att så långt möjligt röja undan de hin-

der som f. n. finnes för en breddning av möjligheterna för pensionärerna att deltaga i förvärvslivet. Reglerna för de inkomstprövade folkpensionsförmånerna och deras avtrappning vid sidan om folkpensionen samt reglerna för extra avdrag vid inkomstbeskattning för folkpensionärer äro steg i rätt riktning.

Med gällande lagstiftning uppstår emellertid i många fall att en folkpensionär får mycket ringa utbyte av att tjäna en mindre inkomst extra vid sidan av ålderspensionen. I vissa lägen inträffar t. o. m. att folkpensionären förlorar på att öka en redan förut liten extra inkomst. Det är självklart att sådana förhållanden direkt motverka intresset hos pensionärerna att försöka förtjäna en extra slant. De ändringar i taxeringspraxis som är att vänta äro emellertid otillräckliga. Hindren för pensionärernas intresse och möjligheter att ha en mindre extrainkomst vid sidan av folkpensionen kommer i allt väsentligt att kvarstå. Riksskattenämndens nya anvisningar medför en förbättring främst i det avseendet att taxeringen blir mera likformig i hela landet. Kommunalskattelagens bestämmelse om maximum för det extra avdraget till 3 000:— kronor lägger dock hinder i vägen för effektiva lättnader. Det anförda leder till slutsatsen att det extra avdraget vid taxeringen borde vara större och avtrappas mindre snävt än för närvarande.

Motivet för det extra avdraget är att detta jämte ortsavdraget skall kunna vara så stort att folkpension inkl. inkomstprövade tillägg, alltid skall vara fri från inkomstskatt. Denna grundsats har ett klart socialt motiv. Men det är också viktigt att skattelagstiftningen inte utformas så, att folkpensionärernas *mindre* extra inkomster drabbas av en kännbar skattebelastning.

I den remitterade motionen framhålles att möjligheterna att bereda åldringar ökad sysselsättning förutsätter medverkan från arbetsmarknadsorganisationerna liksom från statens, landstingens och kommunernas sida inom områden där det allmänna har en ledande funktion. Vad motionärerna här anförd förtjänar understrykas.

Vi hemställa att såväl i motionen framförda synpunkter som vad ovan anförts beaktas i det utredningsarbete som pågår i fråga om åldringsvården.

Utskottet

Motionärerna föreslår att den kommitté som sysslar med frågan om åldringsvården får i uppdrag att särskilt utreda möjligheterna att bereda åldringar ökad sysselsättning. Den kommitté som åsyftas torde vara socialpolitiska kommittén.

Utskottet har tidigare i skilda sammanhang haft att pröva spörsmål angående sysselsättning för åldringar och närliggande frågor. Bl. a. behandlade utskottet år 1960 motioner om utredning rörande åldringsvården (utlåtande nr 28/1960) och år 1961 motioner, vari begärdes utredning om den äldre arbetskraftens problem (utlåtande nr 15/1961). Utskottet underströk i dessa utlåtanden vikten av att åldringar som önskade kvarstanna eller återinträda i förvärvsarbete också skulle ha goda möjligheter härtill men hänvisade till att olika frågor på området redan vore under utredning eller komme att upptagas av planerade utredningar. Behovet av samordning

torde, framhöll utskottet, kunna tillgodoses genom det kontinuerliga samarbete i frågor rörande äldre som inletts mellan socialstyrelsen, arbetsmarknadsstyrelsen, medicinalstyrelsen och bostadsstyrelsen m. fl. Utskottet föreslog i vad gäller frågor som upptagits även i de vid 1963 års riksdag väckta motionerna ingen annan åtgärd än att riksdagen i anledning av de år 1960 väckta motionerna i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle giva till känna vad utskottet anfört. Riksdagen biföll utskottets förslag.

Såvitt utskottet kunnat finna ägnas de spörsmål som upptagits i de nu föreliggande motionerna i dagens läge stor uppmärksamhet. Olika, i sammanhanget betydelsefulla, frågor kommer sålunda att prövas av socialpolitiska kommittén. Vidare skall arbetsmarknadsutredningen enligt sina direktiv beakta de äldres speciella arbetsmarknadsproblem. Vad gäller den av motionärerna berörda frågan om lindring i beskattningen av åldringars arbetsinkomst kan bl. a. erinras om att i direktiven för allmänna skatteberedningen uttalats, att det på längre sikt betydelsefullaste reformkravet vad gäller den direkta beskattningen torde vara att minska skatten på lägre löneinkomster. Utskottet får beträffande den verksamhet som i övrigt pågår på förevarande område hänvisa till vad härom anförts i de ovan återgivna yttrandena över motionerna.

Då sålunda de av motionärerna upptagna spörsmålen redan är eller kan förväntas komma under prövning och motionernas syfte härigenom är i väsentlig grad tillgodosett finner utskottet icke skäl förorda något riksdagens initiativ i ämnet utan hemställer,

att de likalydande motionerna I: 186 och II: 218 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 2 april 1963

På allmänna beredningsutskottets vägnar:

HARALD J. SKOGLÖSA

Närvarande:

från första kammaren: herrar Möller*, Widén*, Jonasson, Hedström, Eric Gustaf Peterson, Enarsson, Hellebladh, Ernst Olsson, Dahl* och Wallmark;

från andra kammaren: herrar Skoglösa, Jacobsson i Sala, Dickson, fru Jäderberg, herr Svensson i Kungälv, fru Thunvall, herrar Nilsson i Bässtekille, Keijer, Andersson i Billingsfors, Larsson i Borrbö och fru Hörnlund.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.